

Pronatalitet i mirovinsko osiguranje

Mate Ljubičić

Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Negativni demografski trendovi karakterizirani «viškom» umrlih osoba nad živorođenom djecom ozbiljno ugrožavaju biološku i socijalnu ravnotežu Hrvatske. U idućem razdoblju moramo donjeti niz zakona koji će poduprijeti veći broj poroda. Drugo, ne manje važno o pitanju društva jesu stari ljudi (preko 65 g.) koji u nekim dijelovima Hrvatske prelaze brojku od 10% svekolikog življa. Postojeći sustav mirovinskog osiguranja toj skupini ljudi dugoročno ne osigurava ni minimum ljudske egzistencije.

Svjesni velikih teškoća u idućih dvadeset godina u kojima bi se prema sadašnjim zakonima nalazili roditelji s više djece te umirovljenici, predlažemo:

Pronatalitetni propisi

1. Dodjela jednokratnih stambenih kredita u punom iznosu mladim bračnim parovima na 35 godina otplate i sa 5% udjela. Izvor financiranja je osiguran prodajom stanova u društvenom vlasništvu.
2. Porodiljski dopust ostaje obavezan za majku od 180 dana nakon porođaja, a prema izboru jedan od roditelja može koristiti produžetak «porodiljskog» dopusta za njegu i odgoj djeteta do navršene treće godine života djeteta.
3. Nadoknada za vrijeme porodiljskog dopusta mora iznositi 90% ugovorne plaće, a za određene socijalne slojeve i «zaštitni» dodatak.
4. Dječji doplatok za svu djecu, sa poticajnim porastom za treće i svako daljnje dijete, do kraja obaveznog školovanja, a za daljnje školovanje dodjela bonificiranih kredita prema zalaganju i uspijehu djeteta.
5. Izjednačiti u pravima i dužnostima privatne i javne dječje vrtiće, škole i nastavne internate.
6. Samohrani roditelj ima pravo na 4-satni radni dan do polaska djeteta u školu ako nema mogućnosti smještaja u odgovarajuću ustanovu.
7. Samohrani roditelj mora imati prednost u zaštiti od otpuštanja sa radnog mjesta do navršene punoljetnosti najmlađeg djeteta.
8. Uključivanje Caritasa i sličnih ustanova u program resocijalizacije maloljetnih prijestupnika.
9. Za majke koje nisu bile zaposlene za vrijeme odgoja male djece mora se po zaposlenju retrogradno priznati radni staž u trajanju od dvije godine po djetetu.
10. Osiguranje besplatnih školskih knjiga za svu djecu u pučkom školovanju.
11. Osiguranje besplatnog gradskog prijevoza za svu djecu do kraja obaveznog školovanja, a za djecu seoskih područja osiguranje besplatnih školskih autobusa.
12. Oslobođanje dječje hrane od svih poreza i društvenih davanja u lancu od proizvođača do završnog prodajnog mjesta.

U ovom kratkom nabrojanju nismo spomenuli novi ovršni sustav, zdravu okolicu, poticaj sportskih i uljudbenih dječjih djelatnosti i sl., koji svi skupa pomažu i daju perspektivu mladim bračnim parovima u planiranju broja članova svoje obitelji.

Mirovinsko osiguranje

1. Ukidanje SIZ-ova mirovinskog osiguranja i uvođenje mirovinskih osiguravajućih društva. Vodstvo novooblikovanih mirovinskih osiguravajućih društva dužno je oplemenjivati pritječući kapital na tržištu.

2. Radni vijek traje od 18. do 63. godine života, jednako za muškarce i žene.

3. Zaposlenim osobama retrogradno se priznaje;

a) vrijeme redovnog školovanja nakon 18. godine života – najviše 6 godina (12 semestara medicine),

b) redovno služenje vojnog roka

c) za majke koje nisu bile zaposlene za vrijeme odgoja male djece – maksimalno do 10 godina,

ovisno o broju djece.

d) boravak u K.P. domovima, rehabilitiranih političkih osuđenika

4. Svaka zaposlena osoba u razdoblju od 58. do 63. godine života, tj. do pet godina prije navršениh uvjeta za punu mirovinu, ima pravo prekinuti radni odnos i zatražiti mirovinski obračun prema količini i uplaćenih pomagala i godina radnog staža.

a) tako obračunata mirovinska osnovica počela bi se isplaćivati u punom iznosu s navršenom 63-om godinom života.

b) za vrijeme prijelaznog razdoblja (58-63 godine) isplaćivalo bi se iz mirovinskih fondova 50% obračunske mirovine.

c) ako poslodavac upućuje radnika u prijevremenu mirovinu, dužan mu je u prijelaznom razdoblju nadoknaditi isplatu do pune obračunske vrijednosti mirovine.

d) ako radnik želi može raditi u prijelaznom razdoblju 4 sata, a primati 50% osobnog dohotka i 50% mirovinskog obračuna.

e) za vrijeme prijelaznog razdoblja (58-63 godine života) radnik mora biti zaštićen od otpuštanja kao «tehnološki višak»

5. Osnovica za mirovinu predstavljaju realno izdvojena pomagala u mirovinski fond i godine radnog staža.

6. Za osobe s beneficiranim radnim stažom poslodavac mora uplaćivati uvećanu mirovinsku osnovicu.

7. Svaki pojedinac ima pravo na dobrovoljno povišeno izdvajanje za mirovinski fond kako bi sebi osigurao povoljniju osnovicu.

8. Tržišno sprečavanje otjecanja milijuna dolara u austrijska i njemačka osiguranja.

9. Osobe koje su sposobne i žele raditi, a neko poduzeće ima potrebe za njihovim uslugama, mogu raditi i nakon navršene 63. godine života.

Svjesni smo da ključ uspješne primjene navedenih propisa predstavlja uspješno tržišno gospodarenje sa punom sa punom zaposlenošću svih osoba sposobnih za rad.

Vjeru u ostvarenje gospodarskog preporoda daju nam, pored domaćih umnih i tjelesnih izvora, i iseljena Hrvatska sa svojim tržišnim znanjem i velikim financijskim kapitalom koji će se u stabilnom i pravno sigurnom okruženju moći uspješno oplemenjivati. Novost u pristupu pronatalitetnoj politici predstavlja maksimalni boravak jednog od roditelja u kući sa djecom za vrijeme najosjetljivije dobi djeteta.

Za ostvarenje ovog relativno skupog programa moraju sve radno sposobne osobe ostati na poslu do minimalno 58. godine života.

Samo ovaj oblik izmiruje potrebu za poticanjem nataliteta koji se realno može financirati sa zahtijevom za stabilnim i sigurnim mirovinskim osiguranjem.

Dr. Mate Ljubičić

Dr. Željko Baklaić

Dr. Miroslav Svjetličić

Objavljeno u Glasnik HDZ 28. lipnja 1990.